

ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Анастасія Іскрижицька, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Оксана Сорочинська, канд. педагогічних наук, доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

Актуальність проблеми. Період дошкільного дитинства є важливим етапом в розвитку особистості, адже він наповнений фізіологічними, соціальними, психологічними змінами. На сьогоднішній час важливим завданням для закладу дошкільної освіти – це сформувати творчу особистість, яка вмє критично та неординарно мислити, володіти певними компетентностями, до яких належить природничо-екологічна. Формування природничо-екологічної компетентності для вихователя є важливим напрямом у розвитку дітей старшої групи. Тому, у процесі повсякденної роботи з дітьми необхідно прагнути того, щоб процес взаємодії з навколишнім світом для них був свідомим, а відповідні навички та звички з віком постійно вдосконалювалися. Тобто одне з головних завдань, яке потрібно вирішити – це допомогти дитині усвідомити себе активним суб'єктом природи, суб'єктом світу, у якому дитина живе.

Проблема формування природничо-екологічної компетентності старшого дошкільного віку розкрита у роботах Н. Лисенко, О. Білан, Н. Гавриш, А. Богуш, Т. Поніманської. Також зазначена проблема висвітлюється в нормативно-правових документах, як: закон України «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти, «Впевнений старт», «Дитина», «Українське дошкілля».

Актуальність проблеми формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку завжди буде стояти на одному з перших місць в проблемі розвитку дошкільників, тому педагогу важливо правильно спланувати та організувати освітній процес так, аби опанування відповідною компетентністю було дієвим та ефективним, адже від цього буде залежати розвиток дітей та їх культура поведінки в природі.

Характеризуючи сучасну еколого-природничу освіту З. Плохій, зазначає, що процес екологічного виховання та освіти втілюється в практику освітнього процесу ЗДО через ідеї цілісного (холістичного) пізнання природного довкілля, яке має ґрунтуватись на гармонійному поєднанні чуттєвого й раціонального, теоретичного і творчо-дієвого його осягнення, інтегруючи водночас всі аспекти розвитку дитини. Відповідно З. Плохій дану ідею пропонує реалізовувати через інтегрований підхід до організації ознайомлення дітей дошкільного віку з природним довкіллям. Важливість реалізації цього підходу в системі дошкільної освіти науковець пояснює інтегрованим характером екологічних знань, які включають елементи знань з біології, географії, хімії, фізики, а також медичні, валеологічні, економічні, правові знання [4, с. 254].

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами ігрових технологій.

Виклад основного матеріалу. Природничо-екологічна компетентність – це важлива складова частини культури поведінки; здатність дошкільників проявляти себе в різних життєвих ситуаціях, які пов'язані зі ставленням до навколишнього середовища, до живих організмів, до законів природи. Найбільш сприятливим періодом для формування природничо-екологічної компетентності є дошкільний вік, бо на основі цієї компетентності будуються інші. Не менш важлива роль стоїть перед батьками, адже важливо, щоб батьки подавали приклад, стимулювали до виконання певних правил поведінки в природі, самі того дотримуючись. Також батьки повинні закріплювати сформовані знання та уміння, здобуті дітьми в закладі дошкільної освіти.

Під час формування природничо-екологічної компетентності доцільно застосовувати різні технології. У науковій літературі виділяють п'ять основних освітніх технологій: задачні, ігрові, комп'ютерні, діалогові, тренінгові технології. [3, с. 44-49].

Найбільш ефективними на нашу думку є ігрові технології, адже гра для дошкільників є провідною діяльністю.

Аналіз наукової літератури дозволив виокремити основні функції ігрової діяльності [3, с. 44-49].

- розважальну (надихає, розбуджує інтерес);
- самореалізації в грі;
- ігро-терапевтичну (подолання різних труднощів, що виникають в інших видах життєдіяльності);
- комунікативну (освоєння діалектики спілкування);
- діагностичну (виявлення відхилень від нормальної поведінки, самопізнання в процесі гри);
- корекційну (внесення позитивних змін в структуру особистісних показників);
- функцію міжнаціональної комунікації (засвоєння єдиних для всіх людей соціально-культурних цінностей);
- соціалізуючу (включення в систему суспільних відносин, засвоєння норм людського співжиття).

Ігрові технології мають велике значення в роботі з дітьми старшого дошкільного віку, а саме: у дошкільників формується інтерес до пізнання оточуючого; підвищується мотиваційна спрямованість; розширюється активний та пасивний словниковий запас; відбувається розвиток пізнавальних процесів. Тобто, ігрові технології є ефективним засобом накопичення знань про природу, живі та неживі об'єкти, уявлення про дії та поведінку спрямовану на сталий розвиток в екологічній сфері тощо.

Для формування природничо-екологічної компетентності з дітьми старшого дошкільного віку слід використовувати наступні ігрові технології:

- *дидактичні ігри*, які спрямовані на формування відповідних знань, умінь та навичок про довкілля;

- *настільно-друковані ігри* – ігри, які передбачають дію із зображеннями. За допомогою цих ігор дошкільники уточнюють та систематизують свої уявлення, знання про навколишнє середовище;

- *словесні ігри*, які є найскладнішими для дітей старшого дошкільного віку, але є досить ефективними, тому що активізують розумову діяльність, мислення.

- *сюжетньо-рольові, режисерські, театралізовані, будівельно-конструктивні ігри* – тобто ігри за задумом дітей. Їх ще називають творчими, адже дошкільники відображають враження від навколишнього світу.

Дидактичні ігри при формуванні природничо-екологічної компетентності є дуже ціннісними, адже за допомогою цих ігор діти краще можуть пізнавати навколишню дійсність. Цікаве є те, що дидактична мета прихована в ігровому завданні, яке може здійснюватися під час різних цікавих ігрових дій: змагання, відгадування, ховання-пошук.

Є різні класифікації дидактичних ігор, але для формування природничо-екологічної компетентності доцільно застосовувати: ігри-подорожі, ігри-доручення, ігри-припущення, ігри-загадки, ігри-бесіди [4. с. 105].

Щодо гри-подорожі, то можна організувати подорож на екологічну стежину, на територію закладу дошкільної освіти. В іграх-доручення дошкільникам можна запропонувати що-небудь зробити: зібрати в кошик якийсь вид квіточок, камінчиків, шишок, жолудів, листя тощо. В іграх-припущеннях дітям задається виражене в назвах «Що було б...?», «Щоб я зробив, якщо...?», а діти вже осмислюють дію і висловлюють свою думку. Ігри-загадки розвивають критичне мислення, здатність до узагальнення; та ігри-бесіди, в яких основою виступає спілкування вихователя з дітьми.

Для ефективного формування природничо-екологічної компетентності важливо створити відповідні умови. Одна з найважливіших умов є накопичення чуттєвого досвіду. Важливо викликати позитивні емоції у дошкільників аби активізувати всі чуттєві аналізатори. Це можливо під час прогулянок, екскурсій, відвідування музеїв природи, милуванням ділянкою дитячого садка, різних пейзажів, тобто все те, що пробуджує у дітей відчуття краси, формує естетичний розвиток.

Ще однією умовою є залучення дітей до діяльності в процесі пізнання природного довкілля, тобто отримані знання діти повинні обов'язково закріплювати не тільки під час занять, але і під час режимних моментів. Це можуть бути різні дидактичні ігри екологічного змісту, проведення дослідів, спостережень, праця в природі, створення якогось спільного проєкту.

Стимулювання дитячої творчості засобами еколого-розвивального середовища – умова, яка теж є важливою при формуванні природничо-екологічного компетентності. Сюди відносять: бесіду, мистецькі зустрічі, театралізовані свята, ігри-подорожі, квести на природничу тематику.

Висновки. Отже, формування природничо-екологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку є важливим етапом у розвитку особистості. Тому вкрай важливо, щоб поруч був уважний, чуйний дорослий, який допоможе сформувати свідоме ставлення до навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Дошкільне виховання. 2012. №1 С. 6-19.
2. Беленька Г., Науменко Т., Половіна О. Дошкільнятам про світ природи: старший дошкільний вік: навч-метод. посібник. Київ: Генеза, 2015. 112 с.
3. Бенедь А., Виховання у дітей старшого віку позитивного емоційно-ціннісного ставлення до довкілля в процесі екологічного виховання : зб. наук. пр. – Серія: Філософія, педагогіка, психологія. Київ: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. 44-49 с.
4. Падалка О., Нісімчук А., Педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Либідь, 2014. 254 с.
5. Федорова М., Теорія і методика ігрової діяльності дітей дошкільного віку: навч. посіб. Житомир: ФОП Левковець, 2018. 105 с.
6. Щипцова О. Рости здоровою, дитино!: навч. посіб. Рівне: Макрос, 2013. 103 с.